

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

РОЛЯТА НА ПРОФ. ТОДОР БОРОВ В БИБЛИОТЕЧНАТА НАУКА НА БЪЛГАРИЯ

ЮЛИЙ ЙОРДАНОВ*

Юлий Йорданов. РОЛЯТА НА ПРОФ. ТОДОР БОРОВ В БИБЛИОТЕЧНАТА НАУКА НА БЪЛГАРИЯ.

Статията представя по своеобразен начин ролята на „бащата“ на библиотекознанието и библиографията в България въз основа на авторско проучване и на спомени, разказани от самия проф. Тодор Боров пред очевидци и записани от автора на настоящата статия при среща, състояла се в град Лом на 26 юни 1991 г.

Ключови думи: Тодор Боров, спомени, библиография, България, Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, история.

Yuliy Yordanov. THE ROLE OF PROF. TODOR BOROV IN THE LIBRARY STUDIES OF BULGARIA.

I will start my thoughts for the role of prof. Todor Borov in the library studies of Bulgaria with a sentiment: prof. Todor Borov and I were born under the same roof, though there is more than half a century amplitude in our age. An interesting glance towards the role of the father of the Bulgarian library studies casts in his report the literary critic Yuliy Yordanov. On the basis of thorough research and memories of Borov himself, told to the reporter and eyewitnesses, he interprets the theme as an opportunity for emphasizing on the tremendous work and mishaps, experienced by Borov in the battle with the routine in thinking and the bureaucratic machine in the academic circles.

Keywords: library, science, eyewitnesses, university, department.

---

* Литературен критик, член на Съюза на българските писатели, председател на дружество „Будители“ в област Монтана.

УВОД

Моите размисли за ролята на проф. Тодор Боров в библиотечната наука на България ще започна с един сантимент: с проф. Тодор Боров сме родени под един и същи покрив, макар между нас да има амплитуда от над половин век във възрастта. Не се учудвайте – причината е твърде проста: на 22 юни 1928 г. дядо ми купува от бащата на професора къщата, в която се е родил и изживял детските си години, а аз от години и сега продължавам да живея в нея.

Точно тук са зарити корените на нашето твърде кратко, но изключително ползотворно приятелство! В няколко от моите 18 книги с литературна критика и литературна история писах за този учен и човек, но ми се струва, че е недостатъчно. Затова ще ми се най-напред да дам терен на един спомен за него. Или по-точно казано от него. Спомена записах на 26 юни 1991 г., когато бащата на българската библиотечна наука и на отечествената ни библиография проф. Тодор Боров, посети родния си град Лом¹. Тогава той беше навършил своята деветдесета годишнина и поради дългото си отсъствие от България, по здравословни причини, беше жаден да види Дунава и града на своето детство. Професорът, придружен от свои сътрудници, отиде в къщата, в която е живял, а в последствие дарил от него и семейството му на народното читалище „Постоянство 1856“. Явно мислите, които го вълнуваха, са предизвикали немалко емоции. Думата си е казала и носталгията. Още повече, че общинското ръководство му устрои изключително топло посрещане. Уреди му и среща с обществеността на града. Но за мен и моето семейство по-интересно и вълнуващо бе посещението у нас – в дома, където е глътнал първите си глътки живот. Съвсем дискретно включих репортерския си касетофон и така увековечих това незабравимо гостуване, което се превърна в празник за моето семейство. Идването в крайдунавския град съвпадна и с награждаването му със званието „Почетен гражданин на София“.

Внимателно прослушах касетофонния запис и онова, което най-силно ми направи впечатление, е възможността на професора да детайлизира нещата, независимо, че те са станали преди повече от шейсет или седемдесет години. А такава възможност за хора на тази възраст се пада на малцина. Той с умиление разказва за сформирания около проф. Александър Балабанов литературен кръг от млади хора. Бурните дебати на литературни теми, излетите сред природните забележителности край София и Лом, общуването с цвета на тогавашната българска интелигенция, носят аромата на едно отминало, наситено с романтика време. Не забрави да разкаже и за първите си трепети с книгите и родилата се у него литературообич¹.

---

¹ **Боров**, Тодор. [Спомен – 26 юни 1991]. Аудиозапис, записан и съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

Впрочем, с пълно основание сред дейците, допринесли твърде много за развитието на българската култура у нас и по света, трябва да се сложи и колоритната личност на проф. Тодор Боров. Роден е край Дунава, в Лом на 30 януари 1901 г. Активен участник в литературния живот между двете световни войни, един от редакторите на вестник „Развигор“ – 1921–1924 г., заедно с проф. Александър Балабанов, Д. Б. Митов и Елин Пелин. Тодор Боров е не по-малко известен и като баща на най-големия съвременен френски литературовед академик Цветан Тодоров.

ПАМЕТ ЗА КНИГИТЕ И ХОРАТА: ПРОФ. ТОДОР БОРОВ СИ СПОМНЯ ЗА СЕБЕ СИ И СВОЕТО ВРЕМЕ²

Роден съм и израснах в Лом, където бях до 15–16-годишна възраст. След туй трябваше да продължа образованието си в Русе, защото в родния ми град нямаше двата последни класа на гимназията. Баща ми беше аптекар и смяташе, че хората от неговата професия – така наречените „латински готвачи“ и за да станеш аптекар непременно трябва да учиш латински език. За такъв изпрати брат ми във Варна. Обаче, тогава баща ми не знаеше, че за да си литератор, за какъвто ме готвеха, трябваше много повече да знаеш този език. Брат ми повтори класа и аз го настигнах. Отидохме заедно в София да учим класическата гимназия.

Сн. 1. Гимназист в Русе

Сн. 2. Специализант в Германия

² Йорданов, Юлий. *Дарове на дарбата*. В. Търново: Фабер, 2009.

През 1918 година завърших Втора мъжка гимназия и се записах българска филология в Софийския университет „Свети Климент Охридски“. По това време филологическият факултет беше кажи-речи девически. Бяхме десетина момчета и петстотин момичета, които по-скоро бяха кандидати за омъжване, отколкото да залюбят филологията.

Студентските ми години съвпаднаха със завършването на Първата световна война. София беше направо окупирана от войници от френските африкански колонии. В тази разбъркана България – не по-малко съсипана отколкото днес – смятах, че има нещо непоклатимо. И това е книгата. Любовта към книгата. Поуката, която може да се извлече от книгата. Но... трябва да си майстор при избора на книгата, която ти е нужна, за да подейства отрезвително. Преживелиците по това време описах в излязлата наскоро моя книга „Моят университет“.

Знаете ли, мене ми е неудобно да говоря за себе си. Когато чествах шейсетата ми годишнина, трябваше да разкажа нещо автобиографично, свързано с пряката ми работа. Тогава казах: „Какво да говоря? Това, което върших – върших го за удоволствие!“ А Георги Караславов ме прекъсна, на каза: „А, ти, смяташ, че трябва да честваме някого, който за неудоволствие прави нещо ли?“

Приятно ми беше да работя в областта на библиотечната наука. Впрочем, бях в прогимназията и чета в учебника по български език „Фауст“ от Тургенев“. А аз поправих – „от Гьоте“. Учителят ми Илия Тодоров обаче мина, надзърна в учебника, на рече: „Тодоре, то ще дойде време и да поправяш учебниците, но сега още не си дорасъл за това време!“ Аз още не знаех за Тургеневия „Фауст“.

Ломчани могат да се гордеят с немалко свои съграждани. Един от тях е някогашният адвокат Страхил Каменов – мой връстник. Той можеше да направи голяма юридическа кариера в София, но предпочете да се завърне в родния си град. Развиваше трескава културна дейност: сказки, читалищни, туристически прояви... Когато мене ме интернираха в Германия и пристигнах с параход на Ломското пристанище, Страхил се метна на кораба преди официалните власти и ми каза: „Ако имаш някакви документи късай и хвърляй в Дунава, защото тук те чакат полицаи!“ Аз обаче, нищо не изхвърлих. Като ме арестуваха, намериха в тефтерчето ми адреси – записаха си ги. Отгоре без много да му мисля, бях поставил книгата на Лев Троцки „Литература и революция“. Това беше една много хубава книга, обаче нейният автор беше станал опозиционер на Сталин.

Аз останах хладнокръвен. Преди да тръгна от Берлин, помолих българския посланик Методи Попов да ми издаде удостоверение със списък на книгите, които нося – като учебници. Щом видя произведението на Троцки, Страхил ме сръга в ребрата от страх, заради мене. Митничарите запеча-

таха и ги дадох на ломския прокурор. По това време тази длъжност се изпълняваше от моя съученик Борис Новаков. Извика ме той и ми каза: „Чудя се за какво искат да те съдят, като липсват доказателства?! Я, ела си вземи книгите, защото ако изчезнат, трябва да ги плащам!“. Така ми върнаха книгите, сред които и поемата „Септември“ на Гео Милев, която ние, българите в Берлин, препечатахме в същия вид, в който тя беше издадена в България.“

За началото на книголюбието си Тодор Боров изповядва: „...книголюбие-то в нашия дом се култивираше от най-ранната ни възраст. Библиотечният шкаф в нашата гостна, в който аз отрано започнах да се ровя, представляваше една разнообразна и доста богата сбирка от книги. Най-силно впечатление на мен правеше 16-томната огромна немска енциклопедия „Брокхаус“ от 1882-а, която прелиствах повече за картинките, тъй като още не знаех немски.“

Така се ражда любвеобилността към книгата, която става съдба в живота на бъдещия баща на българската библиотечна наука³.

УЧЕНИЯТ, ИЗДИГНАЛ БИБЛИОГРАФИЯТА НИ НА ЕВРОПЕЙСКИ ПОЗИЦИИ

Несъмнено в историята на българската библиографска наука името на проф. Тодор Боров ще остане завинаги записано със златни букви. И с пълно основание – той положи нейните основи, беше и си остава първият и единствен директор на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ от основаването му през 1941-а до закриването му през 1964 г.

Тези, които го познаваха, не може да не си спомнят високият като бор с достолепна възрастова осанка човек, който очароваше с изумителния си енциклопедичен ум, с неизчерпаемата си енергия, с благодумството си да впечатлява своите събеседници. Най-силно беше щастлив, когато влезе и се поразходи из къщата в Лом, където за първи път е видял света. Почувствал се в атмосферата на приятелската сърдечност, професорът развърза торбата на спомените и ни въведе в една епоха, за която ние знаехме само от книгите.

Разказваше с един тембър, който примащваше ухото да слуша, сърцето да се вълнува, темпераментът ти да се укроти и попива всяка казана дума. Това обаче, не беше разказ-регистрация, а изказ на категорична позиция по редица проблеми от историята и настоящето на българската литература и култура. И тук си пролича онова незаменимо Тодорборовско умение да хвърля мост през епохите, особено когато някой повдигнеше дума за отминали събития, в които е бил деен участник и за личности, с които той е бил в близки отношения.

---

³ Йорданов, Юлий. *Съдба, прободена от перото*. В. Търново: Фабер, 2013.

Сн. 3. София, 1924 г. кръгът „Развигор“: Тодор Боров, Елин Пелин, проф. Александър Балабанов и Д. Б. Митов

Завършил специалността „Българска филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Тодор Цветанов Тодоров – синът на ломския магистър-фармацевт, заминава за Германия, където специализира в Хумболтовия университет в Берлин. Там той страстно изучава източноевропейска история, библиография и журналистика. Натрупал солидно количество знания, Тодоров започва работа като библиотекар в Софийския университет. Успоредно с това работи върху теорията, историята, организацията и методиката на библиографията в България. Така се раждат седемте тома на енциклопедичния обзор „Български книги 1878–1944“ и тритомния библиографски указател „Български периодичен печат 1844–1944“.

В творческата атмосфера се създава една тройка, която безспорно ще изиграе важна роля върху литературните процеси в България – Александър Балабанов, Елин Пелин и Тодор Боров. За проф. Балабанов, Тодор Боров изповядва: „Той беше за мене повече от баща“. С Елин Пелин близо три десетилетия продължава приятелството му.

Академичният съвет (АС) на Софийския университет решава да възстанови преподаването на библиотечни дисциплини. Негов фаворит е Тодор Боров, вече ярък публицист и автор на десетки статии и книги по библиотечни и библиографски въпроси, натрупал преподавателски опит като хоноруван доцент по библиография във висшите търговски училища във Варна и Свищов. През януари 1943 г. Тодор Боров е избран за частен хоноруван доцент по библиотекознание и библиография и през летния семестър на същата година започва своята кариера на университетски преподавател. На 12 април 1943 г. изнася публичната си встъпителна лекция „От библиотекаря на Шпицвег до съвременния библиотекар“, с която показва, че на библиотечния терен се е

появил нов лидер – отбелязва библиографът доц. д-р Татяна Янакиева – специалист по литературна библиография, обработка на документалната информация и информационни системи в областта на хуманитарните науки⁴.

Промените в структурата на висшето образование обаче, създават благоприятни условия за преодоляване на статуквото и за разрешаване на нерешения до тогава въпрос за самостоятелното висше образование на библиотечните и архивните специалисти. На 12 септември 1949 г., при откриването на курса за библиотекари-висшисти към Българския библиографски институт, Тодор Боров ясно заявява необходимостта да се създаде към Историко-филологическия факултет на Софийския университет, със съдействието на Българския библиографски институт, отделна самостоятелна специалност – библиотекостроителство и самостоятелна катедра по библиотечна наука, а за нуждите на масовите библиотеки – Държавен полувисш библиотекарски институт.

На 18 април 1952 г. е обнародвано Постановление № 344 на Министерския съвет „За организиране на Държавен архивен фонд и одобряване Правилника на архивно управление към Министерството на вътрешните работи“. В изпълнение на това Постановление АС на Софийския университет взема решение за откриване на специалност по архивистика (28 май 1952 г.). Решението на АС съвпада с предприетите структурни промени в Историко-филологическия факултет. От 1951–1952 г. той се разделя на два отделни факултета – Философско-исторически и Филологически. Именно в този нов факултет е включена специалността „Архивистика“. За щатен преподавател по архивистика на 23 юли 1952 г. е назначен Тодор Боров⁵. Той е избран за редовен професор във Философско-историческия факултет и от 29 април 1953 г. е ръководител на новосъздадената катедра и специалност. Изборът на проф. Т. Боров не е случаен. Като директор на Българския библиографски институт той е човекът, направил първите стъпки за осигуряване на кадри с висше образование за библиотечното и архивното дело у нас, каквито в онзи момент са крайно недостатъчни. Разгърнатият учебен план налага да се увеличи състава на катедрата. Подборът на кадрите, които проф. Тодор Боров назначава, се отличава с висока професионална възпитаност, доколкото в онези трудни години на тоталитаризма това е в рамките на неговите възможности.

За отбелязване е, че проф. Тодор Боров се посвещава изцяло на библиографията. В средата на 60-те години специализацията по „Библиотекостроителство и библиография“ има екип от преподаватели, които се профилират в различни области на библиотечно-библиографската наука. В България, подобно на

---

⁴ **Янакиева, Татяна.** Създаване и развитие на библиотечното образование в СУ „Св. Климент Охридски“. Специфика и интегритет в съобществото на университетските дисциплини. *Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“. Философски факултет. Книга Библиотечно-информационни науки*, Том 1, 2008, с. 5–43.

⁵ Пак там.

страните от Централна Европа, висшето библиотечно образование запазва университетския си статут. В международните дискусии за проблемите и перспективите на библиотечното образование в соцлагера тогава, в които държавата ни е активен участник, опитът на България се откроява със своето новаторство и предизвиква силен интерес. Тезата на проф. Тодор Боров за двойната квалификация на кадрите е оценена високо като възможност да се привлекат в библиотеките специалисти от различни отрасли на знанието и по този начин да се постигне по-високо качество на професионалните компетентности.

Необходимостта в този сектор да навлязат висшисти, специалисти по различни науки със съответна специализация, съвпада с разработения в България уникален модел за подготовка на висшисти за научните библиотеки. Това мотивира проф. Тодор Боров и катедрата да създадат през учебната 1964–1965 г. към специализацията по библиотекознание и библиография нов профил – „Научна информация и документация“.

Сн. 4. Марин Ковачев дебатира със своя професор Тодор Боров

Благодарение на създадените връзки и дружбата с изтъкнатите творци от първата половина на миналия век Тодор Боров се изгражда и като мастит учен, който предава опита и знанията си на десетки свои последователи. Неговият ученик проф. Марин Ковачев, който участваше в срещата в родния дом на Боров, си спомни и сподели с мен: *„Сред многостранната дейност на проф. Тодор Боров винаги ме е впечатлявала подчертаната му любов към книгата и професията на книговеда, библиотекаря и библиографа, но и магията, чрез която той съумява чрез един специфичен, свой, изключително елегантен начин да я събуди и „отгледа“ у хората. От 1947 година е хоноруван професор, а от 1952 година – редовен професор, като още през следващата година създава катедра „Библиотекознание и библиография“, на която е и пръв ръководител и разкрива специалността „Библиотекознание и*

библиография“. Като негов студент от първия випуск на тази специалност не мога да не кажа за голямата му любов и всеотдайност към тази негова роля и гордостта, че за пръв път у нас ще се подготвят специалисти с висше образование по библиотекознание и библиография в условията на университет, така както е в големите европейски държави.“⁶

Явно Боров е не само учен на своето време, но и на бъдещето. Иначе няма друг начин, за да си обясним неговото виждане за издигане на българската наука на равнището на европейските критерии.

Неоценим е приносът му за създаването и авторитета на Българския библиографски институт. Това ясно си проличава от записаното от него: *Благодарение усилията на видния столичен юрист Петър Цончев, опитите на заинтересовани наследници да атакуват завещанието на дарителката бяха отбити, и след известно напрежение и от наша страна успяхме в началото на 1941 г. да добием формалното Създаване на една „фондация“ и на тая основа да прокараме закон за учредяване на едно автономно научно учреждение под името Български библиографски институт (Държавен вестник, № 64, 21 март 1941). Фондацията, съгласно волята на дарителката, се управляваше от един петчленен комитет, с по един представител на Българската академия на науките (постоянният научен секретар на БАН Иван Пеев Плачков), на Софийския университет (професор Александър Балабанов), на Народната библиотека (Елин Пелин), на Съюза на книгоиздателите и книжарите (неговият председател Христо Хаджиев) и посоченият от дарителката лично изпълнител на завещанието Тодор Боров. Фирмата бе вече налице – оставаше да се изпълни със съдържание. Избрани бяха и първите десетина членове на Института [Български библиографски институт – бел. Ю.Й.] – според устава си той предстоеше да се изгражда като самостоятелен колектив от специалисти библиографи и книговеди, свободно обединение на учени, по образец на тогавашния Български археологически институт.*

Израствал постепенно, успоредно със стабилизиране на общото положение в преустройваща се следвоенна България, минал невинно по своя воля през немалко лъкатушения, Българският библиографски институт се изгради и зае през тия години все по-определено място на централна и ръководна културно-научна институция за библиография в нашата страна, всеобщо призната и в чужбина. Главни стъпала: от 1 януари 1947 г. Институтът бе включен в държавния бюджет; от края на 1949 му бе присвоено името на народния писател Елин Пелин; през 1951 г. ББИ се настани в специално приспособеното за него помещение в новата сграда на Народната библиотека; от началото на 1958 г. той пое функциите на Републиканска книжна палата, като се разграничиха ясно функциите му, от възстановената между

---

⁶ Ковачев, Марин. [Спомен] от 29 юли 2003, съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

*това Народна библиотека; и от 1955 г. на Института се призна, въз основа на дотогавашните му прояви, вече официално статут на научноизследователско учреждение в България.*⁷

ДЪЛГОЛЕТЕН ЖИВОТ, В ОГЛЕДАЛОТО НА ЕДНА КНИГА

Високоблагороден жест направи малко преди да се раздели с всичко тленно на този свят проф. Тодор Боров, като подари на библиотеката при народното читалище „Постоянство 1856“ в родния си град своята най-нова книга, която за жалост се оказа последна. Издадена от университетското издателство „Св. Климент Охридски“, „Стъпки по пътя на един дълголетник 1901–1991“ е една уникална симбиоза на публицистика, литературна история и анализ на културния живот през малко повече от петдесет години. Това стана малко по-късно след посещението си в крайдунавския град. Този жест заслужава да получи необходимите адмирации. Изпитвам огромно удоволствие, че бях един от първите читатели на това творение, което е с трудно определим жанр. Може да се каже, че всъщност книгата си беше чисто и просто литературна сплав от мемоаристика, публицистика, история... и всичко това написано с жив, метафорично-есеистичен език.

Имам усещането, че това е създаването – лебедова песен на ерудита Тодор Боров. В нея съвсем непринудено описва своята нелека житейска съдба, започвайки съвсем естествено от рода си, дал на България и света солидно колоритни личности. Та той е потомък на неподражаемата родолюбка Елена Циганелска, поставила заедно с Кръстьо Пишурка първото в България благотелно женско дружество.

Изключително любопитна се оказва главата „Аджамийски години“, в която с много горещо перо Боров ни посвещава в тайните на своята цветуща младост. И макар да става дума само за един къс отрязък от време – пет години от 1919 до 1924-а – то тяхната динамичност привлича читателите с някои от първите сили на родната ни литература. Авторът е откровен и точен за преживелиците си. Ярко са представени годините на триумфа на основания от проф. Александър Балабанов вестник „Развигор“ и непринудено създалия се около него кръг от преподаватели и студенти. Тук извисяват снага такива колоси на времето си като Николай Райнов, Христо Ясенев, Елин Пелин, Гео Милев. От „Развигор“ и кръжеца „Бяло море“ поема по широката магистрала на литературата младата тогава Люба Ганчева-Йорданова, позната най-вече с измисления от Балабанов псевдоним Яна Язова. От тук прохода белетристът Гьончо Белев и формира възгледните си критерии издателят Т. Ф. Чипев. Заедно с проф. Балабанов са бъдещият летописец и културолог Симеон Радев,

---

⁷ **Боров**, Тодор. Стъпки по пътя на един дълголетник 1901–1991. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1992.

литературните критици и историци проф. Боян Пенев и акад. Михаил Арнаудов. Светлината, в която са представени, е впечатляващо драматична и ни ги показва в непознати страни от тяхното житие-битие.

Собствен поглед отправя авторът и към деветоюнския преврат и метежа през септември 1923 г.

Пословичен със своето сладкодумие и високата си ерудиция, професорът не регистрира просто факти, а изразява категоричната си позиция по редица жизнено важни за българската култура събития и личности. Да си призная, чел съм и други публикации от този род, но Тодорборовите записки дъхтат на нещо живо, автентично и читателят се чувства едва ли не свидетел на случилото се. И това никак не е случайно, защото авторът не измисля иначе увлекателните „сюжети“ на писанието си, а сам е участвал в тях, сам е преживял всеки епизод. Това обстоятелство му дава право с пълно основание да адмирира или хули действията на персонажите.⁸

Изключително интересна е житейската съдба на Тодор Боров. Тя е описана пространно в първата глава на книгата „Бележки за един род“. Солидна купчина книги, архивни материали и документи е прегледал дълголетникът Боров, за да ни представи своя род – истинска галерия от бележити българи, с които би се гордял всеки народ.

Чета по-нататък страниците и се чувствам горд, че по нашата земя са живели такива българи, като Тодор Владигеров, д-р Никола Михов, академик Иван Дуйчев... Съвременниците, а и идните поколения ще прекрачват стълбите на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, но едва ли ще знаят с каква мъка, всевъзможни спънки и дори недобронамереност, че защо не и с маскърлци е строена сградата на тази национална съкровищница на българската книжовност и духовна извисеност.

Преди години гръмна литературната бомба около романа за Васил Левски и неговата авторка ломчанката Яна Язова. Но най-точното осветление на истината за него е съхранявал в паметта си Тодор Боров. И сега то е в ръцете на изследователите. Множество писма, куп съхранени обръщения, протоколи и други документи – запазени оригинали, внасят автентичност за разказваната епоха.

От двегодишното ми общуване с проф. Тодор Боров оставам с прекрасните впечатления от неговите качества не само на деец на науката, но и на човек. Мога да кажа, че това общуване беше, когато тежестта на годините му си казваше думата: проблеми със зрението, затруднено движение, поради износеността на организма му от биологична гледна точка и още други тежнения. Но... независимо от тях, той остава в съзнанието ми като гордо изправения бор на българската библиотечна наука.

---

⁸ Пак там.

В хода на подготовката на този доклад проучих немалко страници, подготвени от негови възпитаници и колеги. Несъмнено силно ме впечатли споменът на проф. дфн Ани Гергова от катедрата „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ на Философския факултет в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В своя статия тя изразява своето отношение, а и на нейната колежка доц. д-р Татяна Янакиева към този колос на библиотекознанието. *„Най-вероятно окуражени от постигнатото, привличаше ни [Ани Гергова и Татяна Янакиева – бел. Ю.Й.] възможността да се домогнем до науката в областта, където сме се доказали – университетската катедра, в която сме придобили своите знания. Подстъп към целта бе аспирантурата (днес вече наречена докторантура), в която се постъпва с конкурс.*

Сн. 5. Проф. дфн Ани Гергова

Сн. 6. Доц. д-р Татяна Янакиева

Отблизо опознавах Таня по времето, когато започнах да работя по утвърдената за дисертация тема „Книгоиздаването на българска художествена литература от Освобождението до края на Първата световна война“. По-късно и Таня спечели конкурса за аспирантура, а темата ѝ беше „Българската литературоведска библиография до 9.IX.1944 г.“ И на двете за научен ръководител бе назначен проф. Тодор Боров. Още с навлизането в проблематиката се убедихме колко полезни можем да си бъдем взаимно.

По настояване на проф. Боров от Катедрата се възприе практика да бъдем изслушвани на нейните информационни сбирки с доклади за установените от нас тенденции в съответните научни дисциплини и те да бъдат обсъждани. Добре си спомням моето първо явяване пред катедрено съвещание. След изслушването на старателно подготвения от мен текст за

налагащите се гледища в съвременното книгознание, изказванията на преподавателите бяха главно насърчителни. Проф. Боров обаче вдигна поглед, строго ме погледна и започна да дава нетърпящи възражения наставления: изложението на аспиранта не е редно да се чете, тъй като изговарянето е по-убедително за околните и е мерило за извисена мисловност; реферирането на чужди публикации по разискваната тема не е достатъчно – по-важно е то да бъде съпроводено от собствени разсъждения и становища. С тази негова висока взискателност трябваше да се съобразяваме и аз, и Таня, не само в началото, но и години наред по-късно. Следеше и критично оценяваше предоставените му наши текстове. Не ги поправяше, а подчертаваше със зелено мастило съответни изречения и думи, поставяше в бялото поле на ръкописа удивителен и въпросителен знак към някое неуместно твърдение. В последвалия след това разговор идеите за по-късни изследвания се рояха. На една от последните ни срещи преди защитата ми проф. Боров изведнъж поиска да бъде преформулирана темата на дисертацията... Аз ужасена от-казах, но на тръгване госпожа Борова ме изпрати и успокои, че ако завърши работата си навреме, процедурата ще бъде насрочена... Ще подчертая, че с Таня споделяхме впечатления и тревоги за случващото се в Катедрата и в заниманията с проф. Боров. Взаимна гордост ни изпълваше успехът на всяка от нас.

Когато през декември на 1971 г. бе определено да се състои моята защита на степеня „кандидат на науките“, решението трябваше да вземе многочисленият съвет на Философско-историческия факултет на СУ. Наложих се дълго да чакаме след уречения час, за да се събере необходимия кворум. Като научен ръководител проф. Боров първи получи думата за моето представяне. Той говори кратко и без обичайния за него патос. Стори ми се поизморен след скорошното му пенсиониране и не особено обнадежден за отношението на присъстващите историци, философи, психолози, социолози, педагози. За голямата част от тях проблематиката на нашата Катедра беше периферна като научна област. Започнах изказването с пояснения за книгознанието, но глас от залата ме предупреди да говоря конкретно и кратко... Овладах се все пак и изложих защитата си необстоятелствено, но имах усещането, че не съм успяла да заинтригувам членовете на факултетния съвет. Спокойно и убедително беше изказването на рецензентката доц. Елена Кирова, поела ръководството на нашата Катедра и закрилница на нас младите. Категорична беше подкрепата за качествата на дисертацията от страна и на другия рецензент – известния историк на българската журналистика проф. Георги Божиуков.

Като възпитанички на Катедрата по библиотекознание и библиография в Софийския университет с Таня добре знаехме какви усилия са положени от създателя ѝ проф. Боров и от преподавателите в нея, за да укрепва автори-

тетът ѝ. Затова през годините не пропускахме повод да изразим уважението си към тях, да напомняме техните съвети и завети. Това всеки може да проследи по публикуваните ни вече библиографии и в изданията от Катедрата през 1984 г. сборник „В чест на 80-годишнината на проф. Тодор Боров“, в който съпричастност към делата му изразяват не само българските следовници, но и известни чуждестранни учени. Когато в началото на 90-те години впрегнахме сили да възобновим в Софийския университет самостоятелна специалност по библиотечно-информационни науки, потърсихме опора в наложилите се от Катедрата традиции, настоявайки да се обогатяват в съответствие с открояващите се в тази област световни тенденции на развитие, повлияно от информационните технологии. Това бе постигнато на „старта“ на БИН специалността, създадена през 1993 г. Цялостна ретроспекция и обобщение за развитието на библиотечното образование в СУ, за интегритета му в „съобществото на университетските специалности“ Татяна Янакиева поднесе през 2013 г. в юбилейния сборник на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ „Създаване и развитие на библиотечното образование в Софийския университет: Специфика и интегритет в съобществото на университетските специалности“⁹.

Сн. 7. Проф. Ани Гергова дебатира с проф. Тодор Боров при посещението му в Лом на 26 юни 1991 г.

⁹ Гергова, Ани. За трайното приятелство с доц. Татяна Янакиева и съпричастността ни в общите дела на българската библиотечно-информационна общност, съвременна и бъдеща. В: Миланова, Милена (състав.). Литература... Наука... Библиография. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2014, с. 9–24.

Вървя по „стъпките“ на дълголетника, а в съзнанието ми плуват галерията от образи на хора, живели преди нас, но ще живеят още дълго. И тук виждам завета на Тодор Боров: „Очевидно ние, които оставаме по-дълъжко на този свят, имаме задължение да разказваме на хората, които са си отишли преди нас, да предадем на по-новите поколения паметта за тях, особено за тия, които не бива да бъдат забравени, животът и дейността на които съставляват богатството на нацията.“

Затова редно е да сторим поклон пред делото и живота на дълголетника Тодор Боров, за ролята му в библиотечната наука на България. И то не само по повод неговото дълголетие. Иначе в паметта ни ще има бели полета.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Боров, Тодор. [Спомен от 26 юни 1991]. Аудиозапис, записан и съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

Боров, Тодор. Стъпки по пътя на един дълголетник 1901–1991. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1992.

Гергова, Ани. За трайното приятелство с доц. Татяна Янакиева и съпричастността ни в общите дела на българската библиотечно-информационна общност, съвременна и бъдеща. В: **Миланова, Милена** (състав.). *Литература... Наука... Библиография.* София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, с. 9–24.

Йорданов, Юлий. *Дарове на дарбата.* В. Търново: Фабер, 2009.

Йорданов, Юлий. *Съдба, прободена от перото.* В. Търново: Фабер, 2013.

Ковачев, Марин. [Спомен] от 29 юли 2003, съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

Янакиева, Татяна. Създаване и развитие на библиотечното образование в СУ „Св. Климент Охридски“. Специфика и интегритет в съобществото на университетските дисциплини. *Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“. Философски факултет. Книга Библиотечно-информационни науки*, Том 1, 2008, с. 5–43.

REFERENCES:

Borov, Todor. [Spomen ot 26 yuni 1991]. Audiozapis, zapisan i sahranen ot Yuliy Yordanov. Lichen arhiv.

Borov, Todor. *Stapki po patya na edin dalgoletnik 1901–1991.* Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 1992.

Gergova, Ani. Za traynoto priyatelstvo s dots. Tatyana Yanakieva i saprichastnostta ni v obshtite dela na balgarskata bibliotechno-informatsionna obshtnost, savremenna i badeshta. V: **Milanova, Milena** (sastav.). *Literatura... Nauka... Bibliografia.* Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, s. 9–24.

Kovachev, Marin. [Spomen] ot 29 yuli 2003 sahranen ot Yuliy Yordanov. Lichen arhiv.

Yanakieva, Tatyana. Sazdavane i razvitie na bibliotechnoto obrazovanie v SU „Sv. Kliment Ohridski“. Spetsifika i integritet v saobshtestvoto na universitetskите distsiplini. *Godishnik na SU „Sv. Kliment Ohridski“. Filosofski fakultet. Kniga Bibliotechno-informatsionni nauki*, Tom 1, 2008, s. 5–43.

Yordanov, Yuliy. *Darove na darbata.* V. Tarnovo: Faber, 2009.

Yordanov, Yuliy. *Sadba, probodena ot peroto.* V. Tarnovo: Faber, 2013.